

NA SRÍ LANKE BUDE „SLOVENSKÁ DEDINA“

Braňo Gál, ČvO

Turisti na svoj obľúbený ostrov nezanevrelí, ale po devastujúcej Tsunami, ktorá 26.12.2004 zastihla Srí Lanku nepripravenú, sa vracajú len pomaly a opatrne. Niet sa čomu diviť – desiatky hotelov a veľká časť ubytovacích kapacít na pobreží bola zničená či vážne poškodená.

Charterový let z Mnichova bol poloprázdny, a tak si väčšina batôžkárov a humanitárnych pracovníkov dopriala luxus rozťahnuť sa naprieč sedadlami. Ako sa neskôr ukázalo, nebol to luxus posledný, ani najneočakávanejší.

Po prilete do Kolomba cestujúceho v bezcolnej zóne priletovej haly prekvapí množstvo obchodov s bielu elektronikou. Na obrat si určite nemôžu sťažovať – nemalá časť pasažierov si na vozíku pre batožinu hrdo odváža sporáky či ľadničky. Výsledok ich niekoľko mesačnej driny v často otrockých podmienkach na Blízkom východe je nie len hmatateľný, ale často aj poriadne ťažký naložiť do prístavených tuk-tukov.

Koniec augusta majú podľa sprievodcu bičovať ostrov monzúnové dažde. Nás privítala sotva postrehnuteľná prehánka, ktorá aspoň trochu ukojila smäd tropickej zelene. S poslednou kvapkou sa ulice mesta zachveli pod náporom zvláštnej, v Ázii takmer všadeprítomnej zmesi chodcov, kráv, bicyklov, nákladákov, taxíkov a tuk-tukov. Bez akýchkoľvek zjavných pravidiel cestnej premávky sa, v neutíchajúcom trúbení všetkého, čo ma klaksón, okolo seba preplietajú v takmer dokonalej súhre cirkusu Humberto.

Misia slovenského združenia Človek v ohrození sa sústredila na výstavbu obydlí na juhu ostrova, v správnom stredisku Dikwella, a na obnovu prirodzeného spôsobu obživy miestnej komunity. Vlna Tsunami v decembri 2004 načisto zmietla 70 tisíc domov na Srí Lanke – v ich troskách našlo smrť 30 718 ľudí. Ďalších 230 tisíc prišlo o strechu nad hlavou. Tisíce domov, aj keď zostali, sú tak závažne poškodené, že ich oprava nie je možná. Vysporiadať sa s týmto všetkým znamenalo pre medzinárodné spoločenstvo bezprecedentnú výzvu.

Odozva prišla okamžite, z celého sveta. A bola veľkorysá. Ukazuje sa, že spoluzodpovednosť za osud ľudí kdekoľvek v cudzine rastie spolu s možnosťami médií o týchto udalostiach detailne a rýchlo informovať. Na vzdialenom Slovensku sa len združeniu Človek v ohrození do dvoch mesiacov od tragickej udalosti podarilo pre Srí Lanku vyzbierať takmer 16 miliónov korún. To mu umožnilo vyslať do postihnutej oblasti odborníka, aby na mieste určil, akou konkrétnou formou pomoci je možné čo najskôr prispieť k návratu miestneho obyvateľstva k normálnemu životu.

Netrvalo ani mesiac, a združenie založilo v oblasti Matara dočasné sídlo. Dalo si za cieľ postaviť 50 kvalitných domov pre rodiny, ktoré preukázateľne prišli o svoje domovy v dôsledku Tsunami. Rozhodli sme sa tiež pomôcť remeselníkom, ktorých prostriedky k živnosti odniesol rozbesnený Poseidon, nákupom nevyhnutného náradia na obnovu podnikania. Rybárom sme

z darcovských peňazí prisľúbili postaviť 50 tradičných lodí, aby čo najskôr mohli opätovne brázditi vodu Indického oceánu. Radi by sme ešte našu prácu s komunitou rozšírili o výstavbu komunitného centra, zameraného na budovanie občianskeho povedomia, vzdelávanie a rozvoj profesných a odborných schopností.

Prvé výsledky našej snahy o to, aby sa ľudia z postihnutých oblastí čo najskôr, ale hlavne zapojením vlastných síl, dostali z bezútešného stavu, sa už dostavili. Dielňa na výrobu lodí, ktorú sme založili s cieľom vyhotoviť 50 tradičných lodí typu URU (čo sa v priebehu februára až apríla zrealizovalo), dnes pokračuje vo výrobe lodí na zákazku a dáva obživu niekoľkým zručným remeselníkom. Oslovilo nás i miestne záujmové združenie žien s požiadavkou o poskytnutie prostriedkov na

nákup šijacích strojov, ktoré budú splácať z výnosov podnikania. Za hlavný cieľ totiž považujeme, aby ľudia v postihnutých oblastiach čo najskôr prestali byť odkázaní na finančnú pomoc od vlády v Kolombe či zo zahraničia.

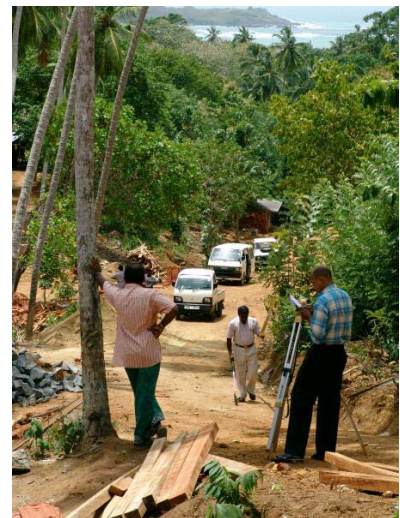

Srí Lanka dnes podľa nás netrpí nedostatkom finančných prostriedkov, ale neschopnosťou (niekedy hraničiacou až s nechotou) vlády a zahraničných organizácií efektívne ich prerozdeľovať tým, ktorým bola určená. Je celkom bežné, že na prvom mieste sa zaopatril miestne a okresné zastupiteľstvá. Pracujú na nových počítačoch, ich pracovníci sú vybavení notebookmi a preháňajú sa na krásnych motorkách. Zahraničné

organizácie, od Červeného kríža, cez rôzne agentúry OSN, až po menšie národné organizácie, si prenajímajú krásne rezidencie a ich cestné koráby patria k tomu najlepšiemu, čo miestny vozový park ponúka.

Veľa zdrojov a kapacít sa neustále utápa v nekonečných a nič neriešiacich rokovaniach. Srílanský politický a správny systém stále v sebe nesie znaky kolonializmu, prebujnená byrokracia je všadeprítomná. V súvislosti

s koordinovaním pomoci už vzniklo niekoľko inštitúcií so vzájomne sa prelínajúcimi kompetenciami. Výsledkom je, že na realizáciu akéhokoľvek zámeru je potrebný ešte väčší počet pečiatok. Obete Tsunami medzitým žijú v dočasných príbytkoch a nedôstojných podmienkach. Väčšina z nich netuší, kedy sa budú môcť nast'ahovať do nových domov, ktorých je zatiaľ žalostne málo.

Oprava ich pôvodných obydli bola totiž vo vyhlásenej nárazníkovej zóne 100 metrov od pláže zakázaná. Niektorí žijú v polozrútených chatrčiach, či prechodných príbytkoch, ktoré v našej oblasti budoval írsky Goal, americká World Vision a domáca Sewalanka. Iní mali viac šťastia a ich domy nápor vody vydržali, aj tak ich však čaká neistá budúcnosť možného vyst'ahovania. Prvej skupine ľudí sa snaží pomôcť aj združenie Človek v ohrození výstavbou kvalitných domov s pôdorysom 60 m², na pozemkoch poskytujúcich dostatok súkromia. Je tu však ešte druhá skupina, ktorá má v zásade nepoškodené domy (často nadštandardné až luxusné), lenže vláda ich chce vyst'ahovať z nárazníkovej zóny. Týmto ľudom domy stavať odmietame. Neprišli sme na Srí Lanku zvyšovať životnú úroveň vybranej skupiny, ani naplňovať obsah viac či menej opodstatnených vládnych

nariadení. Mimo 100 metrov nárazníkovej zóny prebieha rekonštrukcia poškodených obydli s finančnou podporou Swiss Development Corporation a iných.

Na základe slušných vzťahov a Memoranda o porozumení medzi vládou a naším združením má ale zoznam obeti na starosti srílanská vláda, v našom okrese reprezentovaná miestnym (nevoleným, len dosadeným) zastupiteľstvom. Trvalo nám niekoľko mesiacov nekonečného dohadovania sa, než pochopili, že buď budeme stavať domy pre ľudí, ktorí o ne prišli, alebo nebudeme stavať vôbec. Nakoniec sme sa dohodli na dvadsiatich piatich konkrétnych rodinách, ktorých životnú situáciu sme dôkladne preverili. Je to sice ústupok z nášho pôvodného zámeru

postaviť na pozemku, ktorý nám v marci pridela vláda, 50 domov, ale radšej postavíme trochu menej a kvalitnejších domov skutočným obetiam, než otvárať priestor špekuláciám či novej korupcii. Nechceme sa spreneveriť účelu, na ktorý slovenskí darcovia poukázali nezištnú pomoc.

Ak pôjde všetko podľa plánu, tak budeme asi prvá zahraničná misia v južnej provincii Srí Lanky, v okrese Matara, ktorá dokončí „permanent cluster settlement“ (výstavbu nových obydli na „zelenej lúke“, v našom prípade takmer v dažďovom pralesi...) a odovzdá ich do užívania obetiam Tsunami. Dnes už je pravdepodobné, že do roka od katastrofy, ktorá v okamihu postihla

životy státisícov, sa niekoľko desiatok rodín nasťahuje do „slovenskej dediny“ s názvom Arahena, v správnom stredisku Dikwella. Desiatky rybárov síce asi nebudú s každým úlovkom spomínať na vzdialenú zem pod Tatrami, ale nás bude tešiť, že sme im zásadne pomohli postaviť sa na nohy. Ak si raz kúpite košeľu vyrobenú na Srí Lanke, či rohož z kokosových vlákiem, tak je možné, aj keď nie pravdepodobné, že boli vyrobené vďaka prostriedkom, ktoré poslali Slováci krajine, ktorú väčšina z nás donedávna poznala len vďaka skvelému čaju.

Na záver niekoľko smutných čísiel:

V oblasti Matara počas Tsunami zahynulo 1 822 ľudí a 6 652 bolo zranených.

V správnom stredisku Dikwella ich zahynulo 206 a 1 200 vyviazlo so zranením.

V oblasti Matara bolo úplne zničených 1 197 domov, z toho 65% v 100 metrovej zóne od pláže.

Čiastočne zničených domov bolo v Matare 5 092, z toho väčšina (77%) mimo 100 metrovej nárazníkovej zóny.

Celkový počet takto postihnutých rodín sa v Matare vyšplhal na 21 140.

V správnom stredisku Dikwella prišlo o strechu nad hlavou 6 589 rodín.

Tsunami pripravila 333 detí o jedného z rodičov a 52 detí o oboch.

Zásadne zasiahla aj do vyučovania – v oblasti Matara bolo 9 škôl zničených čiastočne a 3 úplne.